

Mile Bogović

PROMIŠLJANJE O CRKVENOJ POVIJESTI TRSATA I VEŽICE U PRVOJ POLOVICI 20. STOLJEĆA

Mons. dr. sc. Mile Bogović

UDK: 27:94[262.2 PODVEŽICA] [262.143 Adam MUCHTIN]262.3[SENJSKO-MODRUŠKA]: 930.25[262.141 SUŠAČKI VIKARIJAT"1941/1946"](497.5 SUŠAK / RIJEKA)(091)"12/20"

Izlaganje na znanstvenom skupu
Primljeno: 7. listopada 2020.

Rad donosi promišljanje o crkvenoj povijesti Trsata i Vežice tijekom 20. stoljeća. Polazeći od geografskog, povijesnog i crkvenog smještaja, autor donosi glavne značajke crkvenog života u 20. st. Ističe pripadnost toga područja župi Trsat i Senjsko-modruškoj dijecezi, spominjući istaknute svećenike koji su djelovali na tome području. Iznose se podatci o župno-pastoralnom strukturiranju područja Vežice, pri čemu je gorući problem trajno bio nedostatak sakralnog prostora. Na temelju arhivskoga gradiva o Sušačkom vikarijatu iznose se informacije i o arhivskoj građi o Sušačkom vikarijatu u Biskupijskom arhivu u Senju.

Ključne riječi: Trsat, Sušak, Vežica, Senjsko-modruška biskupija, Andrija Rački, Adam Muchtin.

* * *

Uvod

U ovom radu opisuje se širi prostor u koji se smjestila Rijeka sa Sušakom i posebno župa Vežica. To je prostor na kojemu se križaju raznovrsni interesi. Na njemu se može, ako se dobro procijene prilike, brzo uspjeti, ali u protivnom smislu, može se brzo i izgubiti. Na tom prostoru djelovao je u nenaklono vrijeme svećenik Adam Muchtin. On nije bio za velike poteze i velike promjene, ali je bez sumnje svojim ustrajnim malim koracima napravio velika djela.¹

¹ Zahvaljujući Ivanu Šariću imamo solidan životopis Adama Muchtina: Ivan ŠARIĆ, *Adam Muchtin umjetnik maloga puta*, Rijeka, 2014. Tu su i priložena svjedočanstva. Zahvaljujem mu na dostavljenom radu i kopijama izvornog materijala.

Granično područje

Na sjevernom su se Jadranu gorski lanci približili obali i onemogućili rije-kama iz unutrašnjosti da okrenu svoje tokove prema našem moru. Tako između Raše i Zrmanje postoji samo jedna rječica koja je, u usporedbi s potocima koji na tom prostoru jedino postoje, veoma velika pa je prozvana Rječina. (U Lici postoji veća rijeka od ove, a zove se Ričica.) Ali Ričina ima s jedne i druge strane takve stijene i klisure da bi joj i najveće rijeke mogle zavidjeti. To joj daje tako veliko značenje u povijesti da je doista zaslužila naziv Rječina.

Rječina je stoljećima bila državna i crkvena granica. S jedne strane, na Trsatu, bila je Kraljevina Hrvatska, a s druge strane, u Rijeci, vlast raznih stranih velikaša. Takozvanom *Riječkom krpicom* 1868. Rijeka je *corpus separatum* izravno pod krunom sv. Stjepana, a Rimskim ugovorom 1924. pritjelovljena je Kraljevini Italiji. Dobro je ovdje spomenuti da je na njoj prirodna granica tako jaka da je zaustavila i talijanski iredentizam. Postoji naime na Drenovi jedna crkva, sagrađena između dva rata, koja se zove *Madonna del Giusto Confine*. Taj „giusto confine“ (pravedna granica) ide upravo koritom Rječine, a čuvaju je s jedne strane Gospa Trsatska, a s druge strane Svi sveti s Kozale.

S jedne je strane Rječine od 1185. pa do 1969. bilo područje Krbavske ili Modruške biskupije, a s druge je strane sve do 1787. bila Pulska biskupija. Spomenute godine daje se Rijeka na upravu senjsko-modruškom biskupu, također kao neki crkveni „corpus separatum“, a nakon priključenja Italiji postala je biskupsko sjedište. Tek 1969. došlo je do crkvenog objedinjavanja tih dvaju dijelova koje razdvaja Rječina: jedan i drugi kraj postali su sastavnim dijelom Riječko-senjske nadbiskupije i od tada su, sve do nedavno, bili u jednom – riječkom – dekanatu.

Neki povjesničari kažu da su Slaveni imali svetišta na razdvojenim brdima: na jednoj strani hram dobrog boga Sventovida, a na drugoj svetište zlog ili Črnog boga. Na mjestu Sventovidova hrama nastalo je kršćansko svetište svetog Vida, a na drugom brdu stavljen je jedan borbeni svetac koji uništava Zloga. To je sv. Juraj ili sv. Mihovil.² U našem je slučaju u Rijeci sv. Vid, a na Trsatu borbeni sv. Juraj, koji uništava proždrljiva zmaja i spašava nevinu djevojku. Marija Djevica slika je čistoće, nevinosti, koju zmaj (zlo) nije dotaknuo, pa je uz sv. Jurja sagrađena crkva njoj u čast. Spomenuta teorija dakle ovdje savršeno funkcionira.

Sa svake strane Rječine razvit će se poslije i dvije kršćanske predaje, koje se datiraju po prilici u isto vrijeme. Godine 1291. predaja govori o dolasku

2 Jan PEISKER, *Koje su vjere bili stari Sloveni prije krštenja*, Zagreb, 1928.

Nazaretske kućice na Trsat, a nekoliko godina kasnije zbiva se čudo i s druge strane: prokrvarilo je Čudotvorno Raspelo pred crkvom sv. Vida. Kao da je i tu prisutno ono stalno natjecanje između naselja s jedne i druge strane rijeke.

Mjesto gdje je danas Rijeka zvalo se u vrijeme Rimskog Carstva i u ranom srednjem vijeku Tarsatica, što u keltskom jeziku znači „rijeka pod brijegom“ (tar = brijeg; sa = rijeka). Možda se Karlo Veliki tako teško osvetio Tarsatici, što je kod nje iz zasede 799. ubijen njegov vojskovođa Erih, da ju je skroz razorio, tako da se ona ne spominje više stoljeća nakon toga. Sačuvati će se samo kaštel na drugoj strani Rječine, koji će sačuvati staro ime pod nazivom Trsat, a naselje koje će nastati na temeljima stare *Tar-sa* (rijeke pod brijegom) neće više imati keltski nego hrvatski korijen: Rijeka (Flumen, Fiume).

Crkvene prilike

Stoljećima je sa svake strane Rječine bila samo po jedna župa. Do 1923. cijela Rijeka sačinjavala je jednu župu. Na drugoj strani bila je također samo jedna župa, Trsat. Ta se župa spominje već 1288. u Vinodolskom zakoniku. Na Tri kralja došao je tada u Novi Vinodolski trsatski župnik Vazmina. Uz njega je satnik Nedrag, sudac Dominik i Vika.

U svom „Catalogu“ o povijesti naših krajeva Juraj Ligatić Belić zapisao je 1829.: „Pored bazilike Trsatske Gospe, na Trsatu je i župna crkva sv. Jurja koja ima filijale u Podvežici crkve Sv. Križa, a na Sušaku sv. Lovre. Vjernika je 1200. Trsatska zemlja je slabo plodna, a narod većinom živi od rada u riječkim tvornicama papira, cigareta, prerađivanju drva, tekstila i prijevoza. Narod je radin i poučljiv, ali nedostaju životna sredstva.“³

U drugoj polovici 19. stoljeća počelo se naglo razvijati naselje ispod Trsata, uz more, pod imenom Sušak. No tek 1938. to će naselje biti odvojeno od trsatske župe i dobiti svoje župno sjedište, ali do danas nije dobilo svoju župnu crkvu. Služi joj još i danas za okupljanje župljana crkva sestara Sv. Križa. No već se u to vrijeme razvilo i drugo naselje unutar te župe, koje se zvalo Vežica ili Podvežica. Adam Muchtin već 1938. organizira gradnju crkve, koja će 1941. postati župnom crkvom.

Mnogi su okrivljavali trsatskog župnika dr. Andriju Račkoga (1902. – 1933.) zašto na sušačkoj strani nisu dugo osnivane župe ni građene župne crkve. On je o tome pisao, osnivao odbore, ali ostalo je samo na tome. Između dva rata sa-

3 Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Rukopisi, sign. R 1173. Prikaz autora i knjige u: Mile BOGOVIĆ, *Vinodol i njegova Crkva od Vinodolskog zakona do naših dana*, Riječka nadbiskupija, Rijeka, 2015., str. 154-165. Navod se nalazi na str. 162.

građena je samo pravoslavna crkva sv. Đorđa. Poznato je da je Rački prigovora Bernardinu Škrivaniću što gradi veliku crkvu u Rijeci, a uz to posvećuje je Gospi Lurdskoj (u Rijeci!). Kritizirao je i katolički dnevnik „Riječke novine“.⁴ Rački se nije nikako uklapao u katolički pokret. Godine 1917. organizirao je svećenike da se tuže na nebrigu biskupa, dok oni žive u siromaštvu. Zato je čak bio suspendiran, ali nakon kraćeg vremena, kada se javno pokajao, vraćena mu je župa.⁵

Do 1933. on je župnik jedine župe s druge strane Rječine. Biskup Starčević umirovio ga je 1933., zacijelo da promovira drukčiju struju na Trsatu i Sušaku.

Kao što će se Svetozar Rittig smatrati nastavljajem Strossmayerova rada, slično će se i Andrija Rački osjećati kao nastavljaj rada Strossmayerova nerazdvojna suradnika Franje Račkoga. Bio je veliki pobornik jugoslavenskog zajedništva, održao je žalobno slovo za ubijenim kraljem Aleksandrom, surađivat će s partizanima i jedan je od osnivača staleškog udruženja svećenika nakon Drugog svjetskog rata.⁶

Biskup Ivan Starčević bio je svjestan da treba nešto poduzeti. Zato je 1933. umirovio Račkoga, a nakon njega podržat će drugu ekipu na čelu s Martinom Bubnjem, koji će podržati katolički pokret i krenuti s mnogovrsnim crkvenim inicijativama na području trsatske župe. Dakle, čudno da u vrijeme njegova dugog upravljanja trsatskom župom nije bilo nekih jačih inicijativa ni u nacionalnom ni u crkvenom smislu. Otvoren je put i za osnivanje župa na Sušaku i na Vežici.

Nakon Račkoga dolaze u prvi plan Martin Bubanj, Josip Blažina i Mirko Župan. Oni će pokrenuti tjednik „Istina“ i time ulazi katolički pokret na Sušak na velika vrata. Treba reći da je još 1926. Rački pisao Ordinarijatu u Senj da treba pokrenuti poseban katolički tjednik na Sušaku, ali slično kao i u drugim planovima, nije se to ostvarilo za vrijeme njegova župnikovanja. Nakon dolaska nove ekipe rodit će se i list i nove župe: Sušak (1938.) i Vežica (1941.). Muchtin nije bio motor te ekipe; on nije ni bio za velike poteze i preokrete, ali je u svakoj ekipi bio spreman preuzeti i časno odraditi svoju ulogu. I tada on nije odustajao od svojih skromnih koraka i poteza gdje je dolazila do izražaja njegova radinost, ustrajnost i kvaliteta. Tim putem on je u veoma nestabilno i

4 Usp. Mile BOGOVIĆ, Crkvena povijest Rijeke u vrijeme Bernardina Škrivanića (1889. – 1924.), u: Darko DEKOVIC (ur.), *Bernardin Nikola Škrivanić i njegovo vrijeme*, Zbornik radova, Matica hrvatska – ogranak Rijeka, Rijeka, 1997., str. 7-42.

5 Robert SKENDEROVIĆ, Andrija Rački i 'Svetokuzamska sinoda 1917.', u: *Riječki teološki časopis*, 15 (2007.), 2, str. 325-336.

6 Za svećenika Andriju Račkoga može se reći da je povjesničar Sušaka. Napisao je o njemu dvije knjige: *Povijest grada Sušaka*, Sušak, 1929. i *Prilozi za povijest grada Sušaka*, Sušak, 1947., pretisak 1991.

nesklono vrijeme izgradio na Vežici ne tako veliku crkvu pokazavši u njoj sve rečene osobine i kvalitete. Nakon njega ponovno će se raspravljati, predstavljati velike projekte i pokretati brojne institucije, sve do najnovijih vremena, poput onih Andrije Račkoga, ali neriješenih problema bilo je sve više.

Jasno je da za tu inertnost ne možemo optuživati samo Račkoga jer ni na riječkoj se strani nisu gradile crkve (osim kapucinske) i osnivale župe.

Vežica u crkvenom pogledu

Naziv Vežica⁷ dolazi od lat. *vicus*, hrvatski ves ili vas. Vesica je umanjena od ves. Bila je to doista mala Ves sve do 20. stoljeća. Godine 1785. ima 200 žitelja, 1824. ima 470, 1838. ima 503, 1851. ima 696, 1910. ima 715 stanovnika (Rački, 55). Godine 1928. imala je Vežica 259 kuća i 2356 žitelja (Rački, 11). Rački piše da Podvežica, dobro poznata zbog dobra vina, leži između Karolinske ceste i željezničke pruge. Dijeli se na Gornju i Donju. U Donjoj ima osnovna škola, sagrađena 1914. Inače ima Vežica lijepih vrtova i vinograda, jer marljivi kmetovi lako nađu za svoje poljske proizvode prođu na sušačkom tržištu (Rački, 10).

Okolnosti na Vežici danas različite su od onoga što je 1928. godine gledao Andrija Rački.

Najstarija je crkvena građevina na Vežici crkva Sv. Križa. Godine 1607. nabavljena je za nju nova slika, što znači da je crkva starija od te godine. Svetom Križu išla je procesija iz župne crkve, jamačno na blagdan Sv. Križa i na Veliki petak, ali i u nekim drugim zgodama. Godine 1765. ide se tamo u ophod „pro-siti godinu“, tj. za kišu. Godine 1911. kapela je produljena i proširena novcem Mate Pavešića. Župnik Andrija Rački javlja tih godina da je nabavio za tu crkvu sliku Caravaggia. Za glavni oltar napravio je sliku akademski slikar Volarić, a predstavlja polaganje Kristova tijela u grob. Godine 1970. crkva je devastirana, ali ubrzo je zalaganjem župnika Dinka Popovića popravljena.

Na području koje se i danas naziva Sv. Ana nalazio se još u 16. stoljeću uređen posjed u koji se ulazilo kroz kamena vrata na kojima je pisalo: „Benedicite montes et colles Domino, benedicite universa germinantia Domino!“ U prošlom stoljeću posjed je pripadao obitelji Zandonati pa se sačuvao za nj naziv Zandonatovo. Uz stari dvorac bila je kapela sv. Ane. Kad su nekretnine došle u ruke domaćih sinova Tome Glažara i Franje Rahelića, oni nisu imali sredstava

7 Autor je ovoga rada davne 1990. godine održao predavanje u Osnovnoj školi Vežica povodom 40. obljetnice gradnje crkve. Mjesečnik *Zvona* (1990., br. 9, str. 1, 6-7) objavio je opširan članak o toj godišnjici iz pera tadašnjeg župnika Dinka Popovića.

za održavanje dvorca i kapelice. Osim toga spomenuti vlasnici izazivali su crkvene vlasti time što su s Krka zvali popove da proklinju insekte. Biskup Ježić 1828. izdaje odredbu da se crkva zatvori jer se ne održava.

Kada je 1941. osnovana župa Vežica, župnik je dobio na upravu i područje Martinšćicu, koje je imalo svoju posebnu kapelicu. U arhivi Vikarijata nalazi se detaljan opis razgraničenja među župama Grada Sušaka. Tu je detaljan opis svega što koja župa obuhvaća i gdje je granica između njih. Budući da je razgraničenje obavljeno u vrijeme kada je područje bilo pod Italijom, svaka ulica ima i talijanski naziv.⁸

Martinšćica je dobila naziv po crkvi sv. Martina, koja se spominje još u 15. stoljeću. Spominje se u oporuci Tome Partinića 1445. godine. Uz kapelu bio je velik vinograd koji je bakarski Kaptol kao vlasnik iznajmljivao, a na dan sv. Martina dolazili su onamo kanonici služiti sv. misu. Poslije će crkva i vinograd prijeći u vlasništvo senjskih biskupa. Godine 1780. kupio je Martinšćicu Riječanin Šimun Adamić i popravio kapelu. Od 1833. kapela će služiti i lazaretu koji je ondje te godine podignut kao lječilište za pomorce koji dolaze iz krajeva okuženih zaraznim bolestima. Kapela je u to vrijeme bila posvećena sv. Franji. Godine 1948. kapela je srušena.

Godine 1963. preveliki Sušak dijeli se na dva dijela: osniva se Župa Sv. obitelji na Pećinama, a 1971. prevelika Vežica dijeli se također na dva dijela: osniva se Župa sv. Ane. Karakteristično je za župe koje su nastale odvajanjem od trsatske matice da nijedna, osim Vežice, dugo vremena nije imala svoju župnu crkvu. Vežica je jedna od većih župa u nadbiskupiji, a ima jednu od manjih župnih crkava. Sušak i Pećine uopće nemaju svoje župne crkve, a Župa sv. Ane dobila je crkvu tek 2017. godine. Nakon Muchtinove crkve s istočne strane Rječine tek je 2017. sagrađen novi bogoštovni objekt. Osim ovih dviju crkava, u zadnjih 200 ili čak 300 godina sagrađena je samo na Sušaku crkva Sv. Križa 1910. te 1934. pravoslavna crkva sv. Đorđa.

Sušački vikarijat

Nova je župa osnovana i svoje je prve godine, na čelu sa župnikom Adamom, proživjela u vrijeme tzv. Sušačkog vikarijata. Zato je dobro reći nekoliko riječi i o tome.

U Biskupskom arhivu u Senju nalazi se Urudžbeni zapisnik Sušačkog vikarijata pod sign. UZ 66. Prvi je broj od 19. svibnja 1941., a zadnji od 11. svibnja

⁸ Biskupijski arhiv Senj, Urudžbeni zapisnik br. 66.

1946. Glavni spisi izdvojeni su i priloženi uz prvu i zadnju koranicu urudžbenog zapisnika. Ostali su spisi složeni po godištimama u svežnjice.

U 1941. ima 104 broja, 1942. – 348, 1943. – 595, 1944. – 579, 1945. – 377, 1946. – 51.

Sušački vikarijat uspostavljen je nakon Rimskih ugovora o razgraničenju između Nezavisne Države Hrvatske i Italije, potpisanih u Rimu 18. travnja 1941. godine. Jurisdikcija biskupa u Senju nije tada ograničena, ali je otežana. Crkvene granice ostaju iste koje su određene 1925. osnivanjem Riječke biskupije. U civilnom smislu priključeni krajevi bit će pod istom nadležnošću kao i Rijeka, ali pod crkvenim vidom granice ostaju kao i prije.

Pod rednim brojem 1 za 1941. godinu zabilježeno je: *19. V. Preuzv. g. dr. Viktor Burić, biskup Senj. i Modr. imenovao je Gen. Vikarom dr. Josipa Frančiškovića za područje potpalo pod Kraljevinu Italiju. U Službenom vjesniku od 25. srpnja iste godine na str. 39, pod naslovom Dio dijeceze potpao pod kraljevinu Italiju, bez broja, datuma i potpisa, piše:*

Ugovorom od 18. svibnja 1941. između Kraljevine Italije i Nezavisne Države Hrvatske potpao je pod Kraljevinu Italiju znatan dio modruške biskupije i cijela apostolska administratura Kastav. U apostolskoj administraturi nalaze se tri župe, naime Kastav, Sv. Matej i Drenova, te samostalna kapelanija Sv. Križ sa ukupno oko 10.000 vjernika. U dijelu modruške biskupije koji je potpao pod kraljevinu Italiju, nalazi se 20 župa sa ukupno oko 50.000 vjernika. Te su župe sljedeće: Sušak, Trsat, Jelenje, Grobnik, Cernik, Draga, Kostrena sv. Lucija, Kostrena sv. Barbara, Bakar, Škrljevo, Krasica, Praputnjak, Kukuljanovo, Čabar, Gerovo, Hrib, Plešće, Prezid, Tršće i Crni Lug.

Radi lakše administracije ovih krajeva preuzv. je Ordinarij, dok Sv. Stolica drukčije ne odredi, na spomenutom području imenovao generalnim vikarom bakarskog kanonika i arhiđakona Mons. Dr. Josipa Frančiškovića i dao mu je u granicama crkvenog zakonika sve potrebne ovlasti.⁹

Generalni je vikar svoje imenovanje i ovlasti priopćio područnom svećenstvu.¹⁰ U nekim slučajevima biskup ordinarij i dalje je izravno slao odredbe, a u nekim slučajevima to je umjesto njega činio generalni vikar. Adama Muchtina imenovao je podvežičkim župnikom izravno biskup Burić, ali je o tome obavio

9 Na jednom neregistriranom listu popisane su župe prema dekanatima: 1. Dekanat Sušak: Sv. Ćiril i Metod, Trsat, Podvežica, Draga, Kostrena Sv. Lucija, Kostrena Sv. Barbara, Jelenje, Grobnik, Cernik-Čavle (9); 2. Dekanat Kastav: Kastav, Sv. Matej, Sv. Križ, (Gornja) Drenova (4); 3. Dekanat Čabar: Čabar, Tršće, Prezid, Plešće, Gerovo, Crni Lug, Hrib (7); 4. Dekanat Bakar: Bakar, Praputnjak, Krasica, Škrljevo, Kukuljanovo (5).

10 BAS, Urudžbeni zapisnik, Vikarijat Sušak, 1941., br. 1.

jestio Frančiškovića.¹¹ U vrijeme otežanih veza sa Senjem Vikarijat je imenovao i župnike. Tako je Bujanj 13. veljače 1945. imenovao upraviteljem župe Razloge Franju Ćurina, župnika u Crnom Lugu (br. 70). Više je sličnih odredbi imao Bujanj početkom 1945. godine.

Muchtin je 29. kolovoza 1941. od Vikarijata tražio upute za prijelaz na katoličku vjeru Elze Bajazet.¹² Slično moli sušački župnik Martin Bujanj za prijelaz Ota i Vere Fischer (br. 50). Iduće godine 5. siječnja Biskupski ordinarijat Senj javlja razgraničenje između župa Trsat, Sušak i Podvežica (br. 2), što znači da je posao obavio izravno Ordinarijat u Senju. Bilo je dosta prelaznika i povratnika na katoličku vjeru.

Dana 30. srpnja 1942. biskup je imenovao Martina Bujnja generalnim vikarom, a on je tu službu preuzeo 8. kolovoza.¹³ O tome je Vikarijat obavijestio sve župe u svom nadležstvu (br. 153).

Talijanske civilne vlasti u pojedinim su se slučajevima obraćale Vikarijatu. Tako 20. travnja 1943. javljaju da bi u Gerovo trebalo poslati svećenika jer je župnik otišao iz župe (br. 98). To je ponovljeno i 20. kolovoza (434). Župe su Vikarijatu slale izvješća o prilikama u kojima se nalaze. Tako u godini 1943. postoje izvješća za Čavle-Cernik (246), Škrljevo (263), Sv. Matej (264), Sv. Križ (265), Čabar (306), Prezid (307), Crni Lug (310), Kostrenu sv. Luciju (313), Tršće (321), Trsat (331), Plešće (374), Sv. Križ (505). Crni Lug će 1945. poslati dva izvješća o stanju župe i o šteti na crkvenim objektima (br. 73 i 100). Iste godine o stanju u župi šalje izvješće i župa Draga (343).

Budući da civilna uprava nije tražila parice, Biskupski ordinarijat u Senju odredio je da se parice pišu i šalju u Senj. Iz Bakra su za 1942. poslani parice 20. kolovoza 1943. (433). Župa Draga poslala je parice za 1944. godinu (1945. br. 7).

Dana 30. srpnja 1942. Bujanj je imenovan „do povratka msgr. dr. Josipa Frančiškovića generalnim vikarom nad onim područjem modruške biskupije kao i apostolske administrature Kastva i okoliša, koje je razgraničenjem od 10. V. 1941. potpalo pod Kraljevinu Italiju.“¹⁴ Dana 12. kolovoza 1942. za generalnog vikara u Sušaku imenovan je Martin Bujanj, bez spominjanja Frančiškovića.¹⁵

11 Biskupski ordinarijat Senj, Spisi 1941., br. 5246.

12 BAS, Urudžbeni zapisnik, Vikarijat Sušak, 1941., br. 37.

13 BAS, UZ, Vikarijat Sušak, 1942., br. 149.

14 Vikarijat Sušak, br. 406, poslano iz Župnog ureda sv. Ćirila i Metoda.

15 BAS, Vikarijat Sušak, 153/42. G. V. U spisima Biskupskog ordinarijata u Senju, br. 1437., isto je.

Dana 10. studenoga 1942. mijenja se naslov u „biskupskog delegata“ (br. 291; BO Senj, br. 1894). Tu se napominje da spise treba upisivati u poseban urudžbeni zapisnik i blagajnički dnevnik i povremeno ih u svežnjima slati u Senj.

Sušački vikarijat trajat će u istim granicama i nakon pada Italije. Područje će naime zauzeti Nijemci, ali će, kao i za vrijeme Italije, biti jak partizanski otpor. U Sušački vikarijat uključeno je 25 župa i tada postojeća 4 dekanata.

Biskupi i Vežica

U Šarićevu životopisu spominju se neke teškoće da se pridobije biskupa Burića za gradnju crkve na Vežici. Do toga zaključka dolazi se na temelju Muchtinovih bilješki. Možda je prejaka riječ u propovijedi koju je Šarić održao 19. ožujka 2013. na Vežici u kojoj je rekao: „Nitko mu nije bio sklon. Ni biskup u Senju, ni neki kolege, ni mnogobrojni ljudi“ (Adam Muchtin, str. 141). Što se tiče biskupa Burića, valja znati da on nikada nije u vodstvu biskupije držao zategnute uzde. Rado ih je davao u ruke drugoga. Nije se nikada žurio, ali je ljude cijenio i poštivao. Od njega se i nije moglo očekivati da će od radosti skočiti čim čuje za gradnju crkve na Vežici. No kada je osjetio da je to nešto ozbiljno, podržao je plan. Iz službenih spisa teško je pročitati što je tko stvarno mislio. Tu su redovito uhodane formule. Bio sam Buriću tajnik tri godine i na temelju naših razgovora ne bih mogao zaključiti ni koje su vrline Muchtina, ni ima li on kakvih slabosti. On je bio uvjeren da je Vežica postala prezahtjevan pastoralni zadatak da bi ga Muchtin mogao nositi. Mislim da su se i biskupi i svećenici slagali u tome da je Muchtin čestit čovjek i dobar svećenik, ali da na Vežici trebaju mlađe snage. Čitajući Šimunovićevo svjedočanstvo (Šarić, str. 92-94), vidimo da je toga bio svjestan i sam Muchtin. Biskupi su poslije nastojali neugodnosti koje su nastale zbog premještaja zakrpati pohvalama i priznanjima. Ja osobno nisam nikada pomislio da će nekome pasti na pamet predložiti Muchtinovu beatifikaciju, ali iskreno govoreći, nakon svega što sam sada pročitao, mogu reći da mi to nije iznenađenje. Premalo smo u ono vrijeme imali osjećaja i razumijevanja za ljude i svećenike poput Muchtina. To je bila naša slabost, a Muchtin je i u tim okolnostima pokazao svoju veličinu. Za njega sam čuo tek po povratku iz Rima 1971. godine.

Zaključak

Pokušao sam opisati prostor i prilike u kojima je kao svećenik živio i djelovao Adam Muchtin. On je pripadao onim ljudima koji ne žele čekati neka bolja

vremena da bi napravili velike poteze nego u svako vrijeme ustrajno i strpljivo rade i grade ono što se može, prave male korake, ali idu naprijed. Tu vrlinu dobro je istaknuo njegov životopisac Šarić. Stječe se dojam da je bio uspješniji onda kada su drugi, šuteći, čekali ta bolja vremena nego onda kada su se drugi razbacivali velikim projektima, bez spremnosti iskoračiti koliko su sami mogli. Muchtin je stvorio uvjete da se na Donjoj Vežici osnuje župa i da se ondje nastani župnik. Bilo je mnogo prigovora da je crkva premalena, da župni stan nije primjeren za stan i normalan rad svećenika, ali nakon njega može se reći da je ondje učinjeno malo ili ništa da se prilike poprave. Tek u novije vrijeme radi se na tome da se stavi u normalan rad Župa sv. Ane.

CHURCH HISTORY OF VEŽICA AND TRSAT – REFLECTION ON THE SITUATION IN THE FIRST HALF OF THE 20TH CENTURY

Summary

The paper describes the social, national and ecclesiastical situation in the parishes of Trsat and Vežica in the first half of the 20th century. Andrija Rački, parish priest of Trsat, and Adam Muchtin, first parish priest of Podvežica, are the main figures of the Catholic Church in this portion of the Senj-Modruš Diocese. Muchtin was the key figure in the acceptance of the idea of construction of the parish church of St. Therese of the Child Jesus in Podvežica. The article reviews social and historical contexts as well as the spiritual context of Croatian Catholic Movement in the Sušak Vicariate of the Diocese.

Ključne riječi: Trsat, Sušak, Vežica, Diocese of Senj-Modruš, Andrija Rački, Adam Muchtin.